Əlbəttə, biz yenidənqurmanın ilk mərhələsindəyik. Yenidənqurma başlayıb, infrastruktur layihələri icra olunur, ancaq gələcək üçün nəhəng potensial var və digər ölkələrdən də yeni şirkətlər işə başlayacaq. Biz bütün dostlarımızın yenidənqurma işlərində iştirakını və bu imkanlardan faydalanmasını arzulayırıq. Ölkə, hökumət və xalq olaraq biz yaxşılığı unutmuruq. Biz bu yaxşılığı hər zaman qəlbimizdə saxlayır və bunun qarşılığında buna bərabər yaxşılıq etməyə çalışırıq.

İlham ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı, 13 aprel 2021-ci il

İlham ƏLİYEV: Biz tariximizi yadda saxlayacağıq, ancaq heç bir ölkəyə qarşı ərazi iddiamız yoxdur

Azərbaycanın işğalçı Ermənistan üzərindəki tarixi qələbədən sonra regionda yaranmış yeni reallıqların məhz əcnəbi mütəxəssislər tərəfindən təhlil edilməsi, eləcə də 44 günlük müharibənin gedişi, nəticələri, qarşıdakı illərdə baş verə biləcək proseslərin proqnozlaşdırılması baxımından aparıcı beyin mərkəzlərini təmsil edən şəxslərin ölkəmizə dəvət olunması sadəcə, zamanın çağırışlarına verilən cavab idi. ADA Universiteti bu layihəni kifayət qədər uğurla təşkil etdi və mükəmməl nəticələr əldə olundu.

Aprelin 13-də ADA Universitetində keçirilən "Cənubi Qafqaza yeni baxış: münaqişədən sonra inkişaf və əməkdaşlıq" beynəlxalq konfransında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin də iştirak etməsi bu layihənin miqyası barədə müfəssəl təəssürat yaradırdı. Təbii ki, tədbirdən əvvəl hamı, xüsusən, mətbuat təmsilçiləri gözləyirdilər ki, cənab Prezident konfransda əhatəli şəkildə nitq söyləyəcək. Axı bu gün onun deməli olduğu fikirlər də çoxdur, misal gıtirilməli faktlar da. Amma belə olmadı. Dövlət başçımız tədbirdə bir neçə cümləlik giriş nitqindən sonra sözü beynəlxalq beyin mərkəzlərinin təmsilçilərinə verdi. Prezident bu variantı seçməklə, konfransı daha dinamik və maraqlı etmək istədi və yenə də öz istəyinə nail oldu.

Tədbir iştirakçılarının Ağdama, Qarabağın azad olunmuş rayonlarından birinə səfərindən sonra keçirilən konfransı daha maraqlı edən faktlardan biri isə əcnəbi mütəxəssislərin Ağdamdakı dağıntıların və Ermənistanın işğalının müdhiş nəticələrinin şahidi olması idi. Çünki artıq bir neçə aydır ki, müharibə başa çatıb və indi Cənubi Qafqaz üçün inkişaf və əməkdaşlığa hesablanmış yeni baxışın formalaşmasına ehtiyac var. Xatırladaq ki, bu universitetin professor və müəllim heyəti siyasətlə bağlı müxtəlif toplantıların keçirilməsində iştirak etmiş -- hökumətə yenidənqurma işlərində yardım etmək məqsədilə qaçqın və məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına geri dönmələri mövzusunda rəy sorğusu aparıb. Ona görə də beynəlxalq beyin mərkəzləri mütəxəssislərinin bu məsələyə töhfəsi və onların ideyaları bizim işimiz üçün faydalı olacaq.

Elə dövlət başçımız da qeyd etdi ki, müharibədən sonrakı vəziyyət kövrək və həssasdır: "Atəşkəsə əməl olunsa da, münaqişədən sonrakı inkişafla bağlı çoxsaylı suallar var və bu konfransın mövzusu da münaqişədən sonra inkişaf və əməkdaşlıqdır".

Maraqlı və xüsusilə vurğulanmalı məqamlardan biri də o idi ki, ilk çıxış edən və dövlət başçımıza ilk sualı verən şəxs bilavasitə Ermənistanın Azərbaycana ərazi iddiaları nəticəsində yaranmış münaqişənin həlli missiyasını üzərinə götürmüş ATƏT-in Minsk qrupunun sabiq həmsədri, hazırda **ABŞ-ın Atlantika Şurasının böyük elmi işçisi, beynəlxalq ekspert Metyu Brayzə** oldu. O, Azərbaycan Prezidentinə maraqlı birsual verdi: " Ermənistan dərk edirmi ki, Siz müharibəni təmkinli qaydada aparmısınız və bu, bir müddətdən sonra xalqlar arasında hansısa barışıqla nəticələnə bilərmi?"

Fikrimcə, bu sualın cavabı auditoriyadakılardan daha çox, dünyadakı güc mərkəzlərinə, xüsusən, ermənilərin havadarlarına lazım idi: "Mənim cavabım "xeyr"dir və bu, çox təəssüf doğuran haldır. Biz münaqişədən sonrakı inkişafdan danışırıq və gələcək barışığa apara biləcək müəyyən elementlər üzərində diqqətimizi cəmləşdirməliyik. Lakin Ermənistanda o qədər uzun müddət dövründə Azərbaycana qarşı demonizasiya siyasəti, uydurmalar, azərbaycanlıları düşmən, Azərbaycanın isə sanki Ermənistanı və Qarabağı işğal edən formada təqdimatı hökm sürüb ki, cəmiyyətin bunun əksini dərk etməsi üçün vaxt tələb olunacaq".

ABŞ-ın Prinston Universitetinin dosenti Maykl Reynoldzun "Münaqişə başa çatandan sonra vətəndaş cəmiyyətləri sülhün möhkəmləndirilməsi və regionda yeni baxışla bağlı hansı rol oynaya bilər?" – sualına cavabda da işğalçı ermənilərlə öz ərazi bütövlüyünü bərpa etmək istəyən azərbaycanlılar arasındakı fərq qabardılır: " Ermənistanın vətəndaş cəmiyyətinin çox azsaylı nümayəndələri var ki, Azərbaycanla sülh barəsində danışsın. Belə fikir söyləyənlər isə ictimai təqiblərə, bəzən fiziki hücumlara məruz qalırlar. Onlara xəyanətkar deyilir və erməni siyasətçiləri onları türk adlandırırlar... Biz, hətta münaqişə dövründə vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri arasında körpü yaratmağa cəhdlər etmişik. İki dəfə belə bir nümayəndə heyəti Ermənistanda və Qarabağda səfərdə oldu. Onlar da Bakıya səfər etdilər. Lakin vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri, jurnalistlər və parlament üzvlərinin ikinci səfərindən sonra erməni tərəfi bunu dayandırdı".

Son əlli ildə siyasi leksikona gətirilmiş çoxsaylı ifadələrdən biri də "dünyanın beyin mərkəzləri" terminidir. Həmin mərkəzlər bütün qitələrdə, imkanlı dövlətlərin bir çoxunda yaradılmışdır. Onlar beynəlxalq aləmdə gedən ictimai-siyasi proseslərə birbaşa təsir etmək iqtidarında olmasalar da, istənilən məsələ ilə bağlı rəy formalaşdırmaq baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycan dövləti də həmin qurumlarla müntəzəm olaraq əməkdaşlıq edir, onların tədbirlərinə öz nümayəndələrini göndərir və ya müəyyən məsələlər üzrə ekspert kimi tanınmış mütəxəssislər ölkəmizdə keçirilən hansısa tədbirə qatılırlar.

İtaliya Beynəlxalq Siyasi Araşdırmalar İnstitutunun elmi işçisi Karlo Frappinin sualının cavabı isə ümumilikdə, Azərbaycanın bütün dostları üçün maraqlı oldu: "Biz azad olunmuş ərazilərdə İtaliyanın kənd təsərrüfatının inkişafı təcrübəsindən də faydalanmaq niyyətindəyik, çünki həmin ərazilər münbit torpağa malikdir və orada maksimum məhsuldarlıq əldə etmək olar. Deyə bilərəm ki, hazırda azərbaycanlı həmkarları ilə fəaliyyətə başlamış xarici şirkətlər Türkiyə, İtaliya və Böyük Britaniyadandır".

Yeri gəlmişkən, dövlət başçımız Ermənistanın Türkiyəyə ərazi iddiaları etməsini məxsusi bir ifadə tərzi ilə dilə gətirdi: "Tamamilə qəbuledilməz və qəribədir ki, Ermənistan kimi kiçik, yoxsul və zəif ölkənin Türkiyə kimi böyük və güclü ölkəyə qarşı ərazi iddiaları var. Onlar öz ideoloji doğmalarına o qədər tabe idilər və türkofobiya dövlət siyasəti oldu ki, onlar hətta reallıq hissini itiriblər. Bildiyimə görə, Türkiyə hökuməti addımlarını çox konstruktiv şəkildə planlaşdırır. Lakin, əlbəttə ki, onlar adekvat cavab almalıdır. Ermənistan ilk olaraq nə etməlidir? Onlar Türkiyəyə qarşı ərazi iddialarından əl çəkməlidir, öz konstitusiyalarını yenidən yazmalıdırlar. Onlar yeni konstitusiya qəbul etməlidirlər... bu gün biz kommunikasiyanın açılmasını, xüsusilə Zəngəzur dəhlizini müzakirə edirik və Zəngəzur dəhlizi Türkiyənin razılığı və onların iştirakı olmadan açıla bilməz".

Pakistanın Qlobal və Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin icraçı direktoru Xalid Teymur Əkrəmin "Pakistan xalqı Sizinlə çox qürur duyur. Siz Pakistanda məşhur bir şəxsə çevrilmisiniz. Çünki hər gün Siz Pakistandakı qəzetlərdəsiniz. İndi hətta Pakistanın müxtəlif böyük universitetlərinin beynəlxalq əlaqələr fakültələrində Qarabağ müharibəsini və Azərbaycanın uğurunu öyrənirlər. Beləliklə, Pakistanda biz Sizinlə və Azərbaycan xalqı ilə çox qürur duyuruq" – ifadəsi tədbir iştirakçıları tərəfindən də maraqla qarşılandı.

Xüsusi vurğulanmalı digər bir məqamı da yada salaq. ABŞ-ın Prinston Universitetinin dosenti Maykl Reynoldz xatırlatdı ki, müharibə zamanı bəzi azərbaycanlılar İrəvanı və bugünkü Ermənistan Respublikasının digər bölgələrini tarixi Azərbaycan torpaqları adlandırmışlar. Tarixçi olaraq bilirəm ki, bu fikir tarixi həqiqətə əsaslanır. Bunu da anlayıram ki, münaqişə kontekstində bir tərəf -- Ermənistan böyük ərazilərlə bağlı ağlasığmaz iddialar irəli sürəndə qarşı tərəfdə olan azərbaycanlılar da belə bir xatırlatmalar edir ki, bizim də deyəcəyimiz sözümüz var: "Azərbaycan hazırkı Ermənistan ərazisinin bir hissəsinin tarixən Azərbaycana məxsus olması və həmin ərazilərin bir gün Azərbaycan tərəfindən geri qaytarıla biləcəyi ilə bağlı iddialardan çəkinəcəkmi?"

Cavaba diqqət yetir, hörmətli oxucu: "Mən deyəndə ki, Zəngəzur qədim Azərbaycan torpağıdır, bu, həqiqətdir. Zəngəzur 1920-ci ildə Ermənistana verilmişdir – 101 il əvvəl. Ondan əvvəl o torpaq bizə məxsus idi... Bilmirəm bunu eşitmisiniz, yoxsa yox, mən demişəm ki, biz oraya qayıdacağıq. Ancaq mən deməmişəm ki, biz oraya tank üzərində qayıdacağıq. Biz Zəngəzur dəhlizinə qayıdıb orada yoldan istifadə edəcəyiksə, niyə biz İrəvana qayıtmayaq? Hesab edirəm ki, vaxtı gələndə biz bunu da edəcəyik. Bir daha bu suala görə təşəkkür edirəm. Bu sual məsələyə aydınlıq gətirməyə və öz mövqeyimi ortaya qoymağa imkan yaratdı. Biz tariximizi yadda saxlayacağıq, ancaq Ermənistan da daxil olmaqla, heç bir ölkəyə qarşı ərazi iddiamız yoxdur".

Bəli, Azərbaycanın zəferi ilə başa çatan 44 günlük müharibə, sözün həqiqi mənasında, çoxsaylı yeni reallıqlar yaratmışdır. Həmin reallıqlardan biri də odur ki. artıq Azərbaycanın yanında olan və olmaq istəyən qüvvələrin sayı ermənilərin havadarlarının sayından qatqat çoxdur. Çünki bizim işimiz haqq işi, mübarizəmiz isə ədalətli və obyektivdir.

İttifaq MİRZƏBƏYLİ,
"Xalq qəzeti"